

Vzdělávací obor: **Výchova ke zdraví a bezpečí**

Očekávaný výsledek učení: CZB-VZB-003-ZV9-012

Pohybuje se samostatně a bezpečně v běžném silničním provozu v roli chodce, cyklisty, spolujezdce, cestujícího ve veřejné dopravě, řeší modelové dopravní situace a zvládá zásady bezpečného chování v případě dopravní nehody.

Popis úrovně Na cestě

- Analyzuje konkrétní situace v silničním provozu nebo v železniční dopravě z hlediska bezpečnosti.
- Řeší modelové dopravní situace v souladu s pravidly silničního provozu s důrazem na zajištění vlastní bezpečnosti i osob ve svém okolí.
- Zdůvodňuje význam povinných prvků výbavy cyklisty pro zdraví a bezpečí.
- Projevuje při akcích školy bezpečné a odpovědné chování v situacích silniční, železniční a jiné dopravy jako chodec, cyklista, cestující veřejné dopravy.

Bezpečně nejen do školy

Autorky materiálu: Eva Marádová, Miroslava Kovaříková

Anotace

Ilustrace rozvíjí a upevňuje znalosti, dovednosti a způsoby bezpečného chování žáka v silničním provozu. Poskytuje příležitost aplikovat základní znalosti legislativy z oblasti silničního provozu do situací praktického života. Vede žáky k bezpečnému a samostatnému pohybu v reálném silničním provozu v roli chodce i cyklisty (včetně e-mobility), posiluje ohleduplné, předvídaté a odpovědné chování žáka v roli chodce. Umožňuje žákům v modelových situacích prožít, co znamená přebírat odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí. Vytváří prostor pro otevřenou diskusi žáků o významu odpovědnosti v prostředí silničního provozu, o konkrétních projevech chování účastníků silničního provozu a způsobech rozhodování chodce v různých konkrétních situacích. Žáci mají možnost otevřeně diskutovat a reflektovat své dosavadní zkušenosti. Přirozené, bezpečné a odpovědné chování v roli chodce je základním předpokladem pro bezpečný pohyb v dopravě i v dalších rolích.

Popis realizace / Zadání pro žáky

Úvod – Motivace/evokace

Vyučující zahájí výuku otázkou: „S jakými riziky se setkáváte v silničním provozu každodenně při cestě do

školy? Co vám na chování ostatních účastníků silničního provozu vadí? Kudy chodíte pěšky? Cítíte se na chodníku bezpečně? “

Krátká diskuse o významu chodníků, veřejné dopravy, dopravních značek a bezpečí v dopravě.

Hlavní část

1. Práce s příběhem: Tomášova cesta do školy

Tomáš jedno ráno opět spěchal do školy. Nasadil si sluchátka s hudbou a místo rozhlédnutí se kolem sebe neustále sledoval telefon. Přestože věděl, že je u rušného přechodu, nevěnoval mu dostatečnou pozornost. Věřil, že auta ho snad zaregistrují a zastaví. Když dorazil k přechodu, nečekal na zelenou, ale vydal se hned na chodník přes vozovku. Nepodíval se pořádně vlevo ani vpravo. V tu chvíli z pravého pruhu nečekaně vyjel autobus. Řidič, i když rychle brzdil, už neměl šanci včas zastavit. Tomáš se polekal, zakopl a upadl na zem. Přivolaná záchranná zdravotnická služba odvezla Tomáše do nemocnice. Měl naštěstí jen zlomenou ruku a mnoho odřenin, ale prožil velký šok. Měsíc nechodil do školy. Následovala dlouhá rehabilitace a Tomáš ve škole zameškal mnoho hodin. Po této události si Tomáš uvědomil, že i malá chvilka nepozornosti může vést k vážným následkům nejen pro něj, ale i pro ostatní účastníky silničního provozu. Tento příběh není jen o Tomášovi. Je to výzva pro všechny, kteří si myslí, že pravidla jsou zbytečná. Bezpečnost chodce závisí na pozornosti, rozumu a ohleduplnosti každého z nás.

Společná reflexe

- *Jakých chyb se dopustil Tomáš v příběhu?*
- *Jaká pravidla silničního provozu měl Tomáš dodržovat jako chodec?*
- *Jaký význam mají pravidla pro jednotlivce i společnost?*

2. Chodec jako účastník silničního provozu – skupinová tvorba informačního materiálu

Žáci pracují ve 4–5členných skupinách. Úkolem skupin je shromáždit potřebné materiály a připravit prezentaci k odpovědi na zadanou otázku/téma. Prezentaci je možné zpracovat jako komiks, informační leták, poster. Požadavkem je vytvořit materiál specificky zaměřený na pohyb chodce v silničním provozu dané lokality (v místě školy, bydliště žáků).

Ke zpracování žáci používají materiály BESIP (např. příručka chodec), pro lokalizaci využívají digitální technologie. Pro práci je vhodné použít mapy okolí školy nebo spojit práci s vycházkou do okolí školy a vyhledat silnice a chodníky kolem školy, zmapovat provoz na nich, nalézt stezky pro chodce nebo jiné možnosti pohybu chodců, v případě absence stezky navrhnout místo, které by bylo pro stezku vhodné. Žáci do prezentace zapracují příklady konkrétních míst, kde se jako chodci pohybují.

Zadaní úkolu do skupin:

Skupina 1: Kdo je chodec? Jaké dopravní značky označují přechod pro chodce a možný pohyb chodců?

Skupina 2: Jaká pravidla chování dodržujeme při pohybu na chodníku?

Skupina 3: Jak přecházíme silnici po přechodu pro chodce?

Skupina 4: Jak přecházíme silnici bez přechodu pro chodce?

Skupina 5: Jaká pravidla silničního provozu platí pro přecházení křižovatky řízené světelnými signály?

Skupiny prezentují výsledky své společné práce. Doplní demonstrací správného chování chodce ve shodě s pravidly silničního provozu aplikovanými do praktického života. Při prezentaci probíhá kontrola obsahové správnosti informačního materiálu, na kterém participují vždy všichni žáci. K dispozici mohou dostat souhrn klíčových informací, které by měly být ve výuce diskutovány (příklad uveden v části popisu ověřování).

Shrnutí:

- Co jsem se dozvěděl nového?
- Proč je nutné dodržovat pravidla (nejenom silničního provozu)?
- Jak nyní hodnotím dopravní bezpečnost v okolí školy?
- Jaká je moje zodpovědnost?

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK k občanství a udržitelnosti Odpovědné rozhodování a jednání KOB-ODP-000-ZV9-001	<i>Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí</i>	- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor - vytvářím prostor pro otevřenou diskusi žáků o významu odpovědnosti, o jejich konkrétních projevech v různých konkrétních situacích, představuji jim a nechávám je navrhnout různé příklady, facilituji diskusi žáků a využívám osvědčené diskusní techniky - vedu reflexi o zkušenostech a zážitcích žáků podle osvědčených postupů (reflektivní postupka)

Metodický komentář pro učitele

- Aktivita poskytuje prostor pro konkretizaci pravidel bezpečného pohybu chodců v silničním provozu, kde se žáci často pohybují (okolí školy, místa bydliště). Tento postup vede žáky k hlubšímu přemýšlení o významu vlastního chování a jeho důsledcích pro zajištění bezpečí. Je důležitým prostředkem při včasné přebírání odpovědnosti žáků za vlastní chování.
- Pro skupinovou práci (při lokalizaci míst) využívejte digitální zdroje <http://maps.google.cz/> a vhodné materiály BESIP.
- Je-li to možné, využijte k nácviku určitých situací dopravní hřiště.
- Vzhledem k tomu, že chování v roli chodce je důležité aplikovat v reálných podmínkách okolí školy, zařaďte do aktivity vycházku.
- Výstupem aktivity může být návrh pro možná zlepšení dopravní bezpečnosti v okolí školy.

Popis ověřování

Pozorování a diskuse

Učitel

- sleduje aktivitu žáků při shromažďování informací v rámci přípravy prezentace;
- pozoruje práci žáků ve skupinách při sdílení informací, sleduje participaci jednotlivých žáků, ochotu domluvit se na společném úkolu;
- umožní žákům prožít sebereflexi vlastního chování v roli chodce;
- vytváří příležitosti ke vzájemnému učení, k předávání pozitivních zkušeností, jak se správně chovat v silničním provozu, a proces vzájemného učení monitoruje;
- ověřuje, do jaké míry žáci ve skupinách dokáží používat digitální technologie v souladu se zadáním úkolů;
- klade otázky a sleduje, do jaké míry žáci při prezentaci úkolů dokáží obhajovat a zdůvodňovat výsledky své společné práce;
- ověřuje, jak žáci dokáží v diskusích aplikovat pravidla bezpečného chování v roli chodce;
- moderuje společnou prezentaci skupinové práce tak, aby mohl sledovat, jak žáci využívali digitální technologie a jak dokáží popsat proces přebírání odpovědnosti pro svou bezpečnost v dopravě.

Podklady pro obsahové hodnocení výsledků skupinové práce:

Skupina 1. Kdo je chodec? Jaké dopravní značky označují přechod pro chodce a možný pohyb chodců?

- *Chodec je ten, kdo jede na bruslích, skateboardu, lyžích, cyklista do deseti let, vede kolo nebo psa.*
- *Dopravní značky: přechod pro chodce; značka Přechod pro chodce a značení na silnici, kterému říkáme „zebra“. Obytná zóna (prostor se silnicí, kde vozidla jezdí pomalu a s chodci počítají, můžeme si zde hrát, jezdit na kole i na silnici, přesto dáváme pozor na projíždějící vozidla).*
- *Obytná zóna je část silnice v zástavbě mezi rodinnými nebo panelovými domy, označená dopravní značkou Obytná zóna. Můžeme si zde hrát, sportovat, jezdit na kole, auta tudy projíždějí pomalu a obezřetně, řidič s námi počítá. Musíme umožnit vozidlu projet, i tady jsme opatrní.*
- *Stezky pro chodce jsou v centrech měst i v oblasti zelených ploch ve městech a obcích, nesmějí sem vozidla. Smějí sem pouze chodci, tedy i ti, kteří vedou jízdní kolo, jedou na skateboardu, dále pak děti do 10 let jedoucí na kole. Platí zde pravidla stejná jako na chodníku, chodci se musí chovat bezpečně a ohleduplně.*
- *Než se na stezku dostaneme, dbáme pravidel bezpečnosti – např. chůze po silnici, přecházení po přechodu nebo bez něj apod.*
- *Stezky pro chodce a pro cyklisty (bezpečná místa pro sport; kolo, skateboard, brusle i koloběžka sem patří, musíme dodržovat pravidla bezpečnosti pro pohyb na stezkách).*
- *Chodci i cyklisté dodržují pravidla a vzájemně se musí respektovat. Jestliže je stezka rozdělená do pruhů pro chodce a cyklisty, mohou do jiného než svého pruhu vstoupit nebo vjet jen při obcházení (objíždění), předcházení (předjíždění), vcházení (vjíždění), odbočování.*

Skupina 2. Jaká pravidla chování dodržujeme při pohybu na chodníku?

- *Chodíme vpravo, nepřekážíme si, snadno se vyhneme protijdoucím; zbytečně se nezdržujeme, nesmíme ohrozit ostatní chodce.*
- *Nehrajeme si a nesportujeme na chodníku.*
- *Můžeme ohrozit jiné chodce, překážet jim a omylem vstoupit do silnice, řidič projíždějícího auta to nečeká a nedokáže rychle zastavit (auto při rychlosti 50 km/h zastaví až za 28 metrů!). Zábradlí není na hraní ani se nepřelézá.*
- *Nikdy nevstupujeme náhle z chodníku do silnice, vždy se zastavíme a rozhlédneme.*
- *Nespoléháme se na to, že ostatní účastníci silničního provozu se chovají správně.*

Skupina 3. Jak přecházíme silnici pro přechodu pro chodce?

- Před přecházením se zastavíme a rozhlédneme se vlevo, vpravo a vlevo; nerozhlížíme se z obrubníku, ale o krok zpátky, aby nás nezachytilo projíždějící vozidlo.
- Před přecházením je důležitý oční kontakt náš pohled se setká s pohledem řidiče; řidič nás vidí a pozná, že chceme přecházet.
- Přecházíme, až když vozidla u přechodu zastavila; dokud vozidlo nezastaví, nepřecházíme.
- Rozhlížíme se vlevo a vpravo po celou dobu přecházení, situace se může náhle změnit.
- Po přechodu jdeme vpravo, chodci si nepřekáží, dokážeme se dobře vyhnout.
- Skupina chodců přechází po přechodu najednou, bez mezer.

Skupina 4. Jak přecházíme silnici bez přechodu pro chodce?

- Mimo přechod pro chodce přecházíme jen tehdy, není-li to jinak možné, lépe je vyhledat blízký přechod, nadchod nebo podchod. Je zákonnou povinností použít přechod, je-li vzdálen do 50 metrů.
- Před přecházením se zastavíme a rozhlédneme se vlevo, vpravo a vlevo; nestojíme na obrubníku, ale o krok zpátky, nevyčníváme do silnice. Před přecházením navážeme oční kontakt náš pohled se setká s pohledem řidiče; řidič nás vidí a pozná, že chceme přecházet. Přecházíme, až když vozidla zcela zastavila nebo jestliže žádné vozidlo nejede; když řidič nezastaví, necháme ho projet.
- Po celou dobu přecházení se rozhlížíme na obě strany – situace se může náhle změnit. Přecházíme přímo, tedy co nejkratší cestou. Nikdy nepřecházíme silnici před zatáčkou, ani na horizontu silnice, nevidíme a ani řidič nás nevidí.
- Přecházíme svižnou chůzí, kolmo k ose silnice. Nikdy do silnice nevbíháme, při přecházení neutíkáme. Vozidlo nemůže zastavit hned; při rychlosti 50 km/h zastaví až za 28 m; to jsou 2s - např. délka slova „máma“ (zkus si to). Počítáme s tím, že řidič nemůže vždy zpomalit, zabrzdit, zastavit tak, jak by bylo potřeba – např. mokrá silnice, sníh, námraza, listí, bláto.

Skupina 5. Jaká pravidla platí pro přecházení křižovatky řízené světelnými signály?

- Druhy světelných signálů: na přechodu pro chodce –zelený, červený; na křižovatce –pro řidiče –červený, žlutý, zelený; u železničního přejezdu, pro výjezd hasičů
- Chování na přechodu je stejné jako při přecházení bez světelných signálů.
- Svítí-li červená stojíme na chodníku, ne na obrubníku – mohlo by nás zachytit projíždějící vozidlo, v klidu čekáme na zelený signál. Svítí-li zelená přesto se rozhlédneme. Přesvědčíme se, že žádné vozidlo zleva ani zprava neodbočuje nebo že se všechna odbočující vozidla zastavila. Pak se teprve rozejdeme a při přecházení se stále rozhlížíme – situace se může náhle změnit.
- Přecházení dokončíme, i když se rozsvítí červená, nikdy se nevracíme – máme čas na dokončení přecházení, než se pro vozidla rozsvítí zelená.
- Nikdy nevbíháme na přechod na poslední chvíli, nestihli bychom bezpečně přejít.
- Přestože svítí zelený signál pro chodce, mají přednost: tramvaj, policie, hasiči a sanitky
- Tlačítko pro chodce – u některých přechodů je umístěno tlačítko pro přivolání zeleného signálu; můžeme ho stisknout a vyčkat na zelenou na semaforu, dokud nesvítí zelená, nikdy nepřecházíme.
- Bliká-li červené signální světlo u železničního přejezdu, nevstupujeme do kolejiště, i kdyby závory byly nahoře; přejezd přecházíme, jestliže bliká bílé světlo.

Reflexe:

- *Co mě v aktivitách nejvíc bavilo?*
- *Co jsem se dnes naučil/a?*
- *Co bylo nejnáročnější?*
- *Jak probíhalo naše vzájemné učení při přípravě prezentace?*
- *Zapojil/a jsem se do aktivit ve skupině?*
- *Cítil/a jsem se při práci v týmu bezpečně?*
- *Přemýšleli jsme o osobní odpovědnosti za bezpečí všech účastníků silničního provozu?*

Zdroje

Při výuce dopravní výchovy je vhodné využívat otevřené vzdělávací zdroje, např. BESIP:

https://besip.gov.cz/Besip/media/Besip/data/web/soubory/dopravni-vychova/zs/PRIRUCKA_CHODEC_A4.pdf